

Informacijsko društvo i njegove značajke

Prof. dr. sc. Neven Vrček
Sveučilište u Zagrebu
Fakultet organizacije i informatike
Varaždin

Informacijsko društvo

- Lisabonska strategija – ožujak 2000
- Prateći dokumenti
 - *Report from the Commission to the Spring European Council. Delivering Lisbon. Reforms for an Enlarged Union, COM(2004) 29.*
 - *Facing the Challenge. The Lisbon strategy for growth and employment*, report from the High Level Group chaired by Wim Kok, November 2004.
 - *Challenges for the European Information Society beyond 2005*, Brussels, COM (November 2004), 757.
 - *i2010 – A European Information Society for growth and employment*, Brussels, SEC (June 2005), 717.

Neki od naglasaka (1)

- IKT sektor u zemljama EU sam po sebi je snažna gospodarska djelatnost jer zapošljava 6% od ukupnog broja zaposlenih i stvara 8% društvenog brutto proizvoda te apsorbira oko 18% od ukupnih ulaganja u istraživanje i razvoj,
- IKT sektora potiče rast ukupne gospodarske produktivnosti, tako da je oko 40% porasta produktivnosti ostvareno zahvaljujući utjecaju IKT sektora,
- veća produktivnost u SAD, u odnosu na europsku, posljedica većih američkih ulaganja u IKT sektor te,
- primjena suvremenih IKT poboljšava kvalitetu života, jer informacije omogućavaju transparentnost, otvorenost i bolju povezanost građana s tijelima državne uprave, potiču europsku raznolikost i pomažu očuvanju kulturnog naslijeđa.

Neki od naglasaka (2)

- povećati iskoristivost informacijskih usluga i drugih resursa intenzivnijim korištenjem brze, širokopojasne veze (koju je u doba objavljivanja navedenih dokumenata u zemljama EU15 koristilo svega 8% populacije, premda je bila dostupna za barem 80% njih),
- povećati ulaganja u razvoj IKT sektora, što vlade pojedinih zemalja trebaju podržati stvaranjem povoljnog znanstvenog, financijskog i poduzetničkog okruženja, ali i narudžbama za svoje potrebe,
- do kraja zakonski i normativno urediti područja poput elektroničkog plaćanja, mobilnih komunikacija, sigurnosti elektroničkih transakcija i zaštite osobnih podataka,
- omekšati međusektorske granice, posebno između pojedinih državnih tijela te njih i gospodarstva, što je preduvjet za oživljavanje elektroničkog poslovanja,
- ubrzati realizaciju projekata elektroničke razmjene podataka u državnim i upravnim tijelima, posebno onih projekata koji omogućavaju višu razinu pružanja usluga građanima i gospodarstvu,
- pomoći malim i srednjim poduzećima (koja u gospodarstvima Europske unije imaju znatno veći udjel nego u američkom gospodarstvu) u prilagodbi za korištenje suvremenih ICT, čemu su ona u pravilu manje sklona zbog relativno većih početnih ulaganje te nedostatka znanja i vještina, itd.

Tri opća cilja

- razvoj jedinstvenog europskog informacijskog prostora,
- povećanje ulaganja u razvoj i istraživanje u IKT sektoru, uz istovremeno bolje korištenje rezultata tih istraživanja za rješavanje problema u gospodarstvu i društvu i
- korištenje IKT na dobrobit svih građana te za potporu održivom razvoju, kvalitetnim javnim uslugama i povećanje kvalitete života općenito.

Hrvatska mora biti dio tog procesa

- Kako?
 - prinudno (prije svega u gospodarstvu, a slijedom toga i u državnoj upravi) zbog pritiska procesne logike suvremeno organiziranih globalnih poduzeća koja postaju vlasnici hrvatskih gospodarskih resursa ili
 - svjesnom i hitnom optimalizacijom poslovnih procesa u državnoj upravi i gospodarstvu.

Kako IKT doprinosi

- Uz izrazitu primjenu IKT i globalnu umreženost moguće je izvući smjernice o ulozi gospodarstva i javne uprave u informacijskom društvu koje nisu suštinski nove, ali imaju drukčiji kontekst
- Izuzetno je važno gledati cjeloviti i izbjegavati svako pojednostavnjenje ili parcijalizaciju problema

Učinkovitost i transparentnost

- Suvremene IKT ne mogu ispraviti nejasne procedure rada te nedovoljno učinkovite ili djelotvorne poslovne procese. Primjenom suvremenih IKT može se povećati učinkovitost rada, ali ne nužno i djelotvornost cjelokupne organizacije odnosno kvaliteta usluge. Stoga je nužno, prije značajnih ulaganja u daljnju informatizaciju rada tijela državne uprave i javnih službi, unaprijediti poslovne procese pružanja usluga građanima i gospodarstvu, pojednostavniti, unaprijediti zakone i iz njih proizlazeće zakonske propise i druge dokumente po kojima se obavljaju poslovi iz djelokruga rada.
- Naime za određen broj zakona potrebno je izraditi modele provedbe uz primjenu IKT koji su razumljivi i besplatno dostupni svim pravnim i fizičkim osobama koje „posluju“ s državom ili nekim njezinim tijelom. Iz toga slijedi da za velik broj procesa u državnoj upravi i javnoj službi mora postojati dokumentirano projektno rješenje koje sadrži: cilj i svrhu te model procesa (ili grafički prikaz scenarija njegovog izvođenja) s aspekta korisnika, potrebne resurse, vrijeme i troškove izvođenja (sve prije i poslije preustroja i/ili informatiziranja).

Izrazita orijentiranost prema zadovoljenju potreba građana i gospodarstva

- Razlog tome je što je u informacijskom društvu svaka neučinkovitost izrazito vidljiva. Iako građani i gospodarstvo svakodnevno koriste informacijske i komunikacijske tehnologije, ponuda servisa je blago rečeno ograničena. S druge strane, građani i gospodarstvo imaju jasne stavove o tome koje usluge očekuju i trebaju od tijela državne uprave i javnih službi.
- Usluge koje različita tijela pružaju građanima i gospodarstvu, za njih kao korisnike, nemaju isti značaj. Stoga je ključno razmotriti značaj svake usluge za krajnjeg korisnika (građane ili gospodarstvo) po ishodu (rješenje, račun, dozvola, naknada i drugo), po učestalosti korištenja (mjesečno prijavljivanje, godišnje postavljanje zahtjeva, i sl.), po značaju za državne interese (usluge vezane uz porezni sustav, usluge vezane uz strateško opredjeljenje u povećanja izvoza ili druge usluge od strateškog značaja), odnosno po drugim kriterijima koje odredi Vlada RH. U skladu s ocjenom značaja usluge potrebno je postaviti prioritete informatizacije servisa, te razvijati informatičke i informacijske resurse za odabrane usluge. Usluge i servisi od strateškog značaja moraju biti dostupni online

Interoperabilnost i OS

- Zajednički katalozi
- Reguliranje pristupa podacima
- Standardizacija podataka u razmjeni

Elektronički dokument

- Regulirati status
- Odrediti prihvatljive tehničke parametre razmjene i arhiviranja

Mjerljivost učinka

- Potrebno je uspostaviti metode praćenja uspješnosti rada kroz zadovoljstvo korisnika usluga i servisa. Praćenje učinkovitosti i djelotvornosti mora se izvoditi automatiziranim izvješćivanjem iz baza podataka tijela državne uprave ili javnih službi prema unaprijed definiranim kriterijima. Svako „ručno“ generiranje izvješća o radu tijela državne uprave ili javne službe je u koliziji s ovom točkom.
- U Americi zakonska obveza (BSC akt)

Sigurnost transakcija

- Kontradiktorni zahtjevi: otvorenost i sigurnost
- Visoki sigurnosni standardi
- Autentičnost sadržaja elektroničke transakcije
- Autentičnost i neporecivost transakcije
- Autentičnost dokumentacije
- Zaštita podataka i privatnosti

Zakonski i normativni okvir

- Pravna regulativa
- Tehničke norme
- Telekomunikacijski uvjeti
- Interoperabilnost

RH mora žuriti

- Smjernice EU za 2010. godinu predviđaju otvoreno jedinstveno informacijsko tržište i medijsku industriju. Europskim su programom *i2010 - A European Information Society for growth and employment* objavljene tri temeljne odrednice za ostvarenje ovakvoga društva:
 - otvoreno jedinstveno tržište usluga informacijskog društva i medijske industrije;
 - razvojna istraživanja, odnosno inovacije u području IKT te
 - razvitak cjelovitoga europskoga informacijskog društva.

Temeljni principi zakonodavnog djelovanja

- neutralnost - u odnosu na klasično poslovanje,
- ekonomičnost - smanjivanje prigovora na pravnu normu i administrativnih troškova,
- razumljivost i jednostavnost - jasna i jednostavna pravila,
- efikasnost - pravila moraju djelovati na pravi način i u pravo vrijeme,
- fleksibilnost - usklađenost s tehnološkim razvitkom elektroničkog poslovanja.

Primjeri u RH

- Izravni zakoni:

- Zakon o elektroničkom potpisu, Narodne novine, 10/2002,
- Zakon o elektroničkoj ispravi, Narodne novine, 150/2005,
- Zakon o elektroničkoj trgovini, Narodne novine, 173/2003,
- Zakon o zaštiti osobnih podataka, Narodne novine, 103/2003 i
- Zakon o pravu na pristup informacijama, Narodne novine, 172/2003.

- Neizravni zakoni:

- Zakon o telekomunikacijama
- Zakon o zaštiti potrošača
- Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima

Što znamo o...

- informacijskom društvu...
- e-upravi...
- elektroničkom poslovanju...

- Tko su subjekti te interakcije?
- Koja je uloga tehnologije?

Subjekti informacijskog društva i njihovi odnosi

		A		B	C
		A_G	A_S		
<i>Government</i>	A	A_G	A_G-A_G	A_G-B	A_G-C
Administration			A_G-A_S		
<i>Public Services</i>		A_S	A_S-A_S	A_S-B	A_S-C
Business	B			B-B	B-C
Citizens, Consumers Customers, Clients	C				C-C

- Između četiri tipa sudionika moguće je uspostaviti 10 različitih tipova odnosa, od značaja za eP.
- Smatramo da su svi odnosi (asimetrično) dvosmjerni.

Odnosi i sadržaji razmjene

- **A_G-A_G**: Razmjena informacija između Vlade (ministarstava), Predsjednika i Sabora RH.
- **A_G-A_S**: Smjernice ili nalozi državnih tijela agencijama i javnim službama (npr. HZMO, HZZO).
- **A_S-A_S**: Razmjena podataka između javnih službi (npr. između HZMO i HZZ).
- **A_G-B**: Zakoni, odluke i norme za gospodarstvo te obveze (npr. PDV) gospodarstva prema državi.
- **A_S-B**: Usluge javnih službi gospodarstvu (npr. zemljišna stanja) obveze gospodarstva prema državi i zajednici (npr. doprinosi za MIO).
- **A_G-C**: Zakoni, odluke i norme koje se odnose na građane te neposredna komunikacija države s građanima (tzv. *elektronička demokracija*).
- **A_S-C**: Usluge javnih službi prema građanima (npr. građanska stanja), obveze građana prema državi i zajednici (npr. prijava poreza) i ocjena kvalitete pruženih usluga.
- **B-B**: Razmjena dobara, usluga i informacija (e-trgovanje) među gospodarskim subjektima.
- **B-C**: Distribucija robe široke potrošnje za potrebe kupaca i građana (uz mjerenje zadovoljstva).
- **C-C**: Privatna komunikacija među građanima (e-pošta, on-line vijesti, zabava).